

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 41.

НА ЦЕТЊИЉУ, У ПОНЕДЕЉНИК 19. ОКТОБРА (26. ЛИСТОНАДА) 1874.

ГОДИНА II. (IV.)

ГЛАС ЦРНОГОРЦА* издаје једном пут седмично. Стоје за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. н. 6; на год. 3; четврт год. н. 1. 50; н. 2а СРБИЈУ год. н. 7; на г. н. 3. 50; четврт н. 1. 25. н. 2а на друге земље год. н. 7 на УБЕЖИЉА; четврт год. н. 3. 25 остале земље год. н. 3 на 5 година. Продајати и сви поштомали била се администратора, а докато уређивачу на Цетина.

ЦЕТЊИЉЕ, 13. Октобра 1874.

Овај грознији похода у Подгоричу стигла је још и за пролаз извршила јест крајња вјест, да су војводе Турци извршили своје војсково дјело, до крајности војде, и по истојој Зети. Завијали су по селима и вољима зетских и побјави неколико Црногорца, аутинса или радника, и још више зетских срба, која су по давинацки обичају своје, пошла црногорске кере.

Је ли се још што догодило, до овога часа нијесмо извјештени, према се може очекивати од ових наших турских, од неколико неварности и непријатељскога расположења турских власти.

По зар није и ово већ и савише? Има ли пријера оваквој суровој повриједи права и одношају међу државима уријеђенијем?

Бар повјесница Црне Горе непоказује га. То сједло огорченост и велика узурпација, која је овладава наших народом. Да се слично што год и у много мањој мјери догодило прије неколико година, док још Црна Гора није била ступила на овај првакни пут развити свога државног живота, и у стаде. Које опредељује међународно право, Турци би овога истога часа већ осјетили кога су и којим називом давали.

Али баш тај похода Црне Горе, дије овјем догађајима много обавијајни вид. Мјесто покрајинских одрија, који су се сваки час појављивали, и шлод се у веће разлики нијесу, мјесто „света“ којом су поједини племена нападнички одољавали, данас стоји сав Црна Гора, препороћена и осавњена, као једно, давае она сложна јединица глом одговора своје непријатељу. Увриједи Црногору од непријатељске стране није више само увриједи неговога племену, него је увриједи неговој држави, која то ипак може ипак савије претрпати.

НОДЈИСТАК.

СЈЕВЕРНА ЕКСПЕДИЦИЈА.

(Пронаошћу „Новој Преси“ Јулија Пајер.)

На парабољу „Финвалкер“ мрес. Септембра 1874. (Свршана.)

Много занимљиво, него ли безборисно питање о бродности једнога удаљенога дјела леденога мора, показа нам се једна важна чињеница: нове растегнуте земље, које су горна подријеле, оружјавале јену ужињу, које могло притати од есјерозитета до есјерозитета до преко 83 ступња сјеверне ширине. На тој ширини налази се једно изобилно предбрежје, то је најесјервија омењена на кошу познате земље: главне Беч, оно је два земље, коју смо с гледати привредности и заваљности назвали земља Петерјановај.

Иза овога предузео сам у Мају се Хојерој и Брошој и треће путовање, исто мучно и занимљиво.

Завршило то путовање имало се задања експедиције под овјем околностима држави савршено, да су све јакли биле сада управљене на повратак у Језроу. Прије него ли појосмо на тај пут, употребљено врјеме на овај одмор. Ми се раскладско с гробом вишега покојнога друга, са земљом, која нас је, да нам небуде повратак сподан с повзвужојом онејеном, обдарала једном леденом сантом.

8. Маја у вече истоваско заставе на брод, те се упутисмо у докошину. Слаба је било наша

Савјести о томе показују своје државне није се једно ошривасили, што се народ само гондлате, што није досада претмао рјачет и ред своје владе у оном питању.

По та околност мора имати и то. Дјејство, да озбиљно упути владу, да невољнама траљавост уријеђенога народа. Ако јој с једне стране мора власта признаје, што је од своје стране на законитоје путу урједи догађај задржати, с друге стране, ако то узме времења, могла би себи натоварити веће испријекне и одговорности.

Ово извољавало по дужности, и радо признаје потпуно уздиње и повјерљиве наме у владу, у родољубље и енергичност њезину и у ујерени сво, да неће лудја до крајности, пропустити ништа да урда, што захтева част, достојанство и интересе земље.

Одношја Турске према Црној Гори, којима је и до сада непољаван био, постало је сад јавно непријатељски умљед подгоричкога догађаја.

Савјесна дужности, карија у савјести, огорчења и души, одољика у Црну Црна Гора стално пољети за задовољенје, које јој не може достати.

ДАНШНОВГРАД, 11 Октобра. — Има ли да как достави, што сам дошло о походу у Зети. Знаете већ, да су Турци подгорички одмах сутра дан, пошто појекотом оне у Подгоричу, дигли по Зети, да и тако убјају свакојета, којета би нашла из наше гошине. И убјаи су, Сана Јинкољка Коканина и Вучету Загаранича и невољо мајку, којој су обе руке одвијали, и Милава Церковића из Дробњакла убјихо на уму. Другијева незнак ишета, и незнак колико их је погинуло. Од Зећана погинуло је свега шест људи.

Турци показале и овде јунаштво као и у Подгоричу. Као зајерока њих гољав напдаху поједине људе, који су у пољу без оружја раде-

опрема, јер нас одношаји присаваше, да се одречено свако удобности. Нико није нико другог класиштва, до ли одјеће на свом тјелу и једнога докритача за саваше. С почетком три, више четири чинаца, на три велике слоњаче са 17 и по центи терета, биле су нама прелага, те садржаву живица и стријељано за три до четири мјесца. С почетка, јер је био велики снјејет, морало је у кућу. Кад смо дошли до четвртога леда, цемаско се и савласко на чиници и на саопцава од једне санте до друге. Непрестави јужни вјетрови умилитише нам и оно кјло напредовања, што смо били постигли, на након два мјесца небјаско даље од брода, да ли дивје некајте мље. Све нам се причинило, да нам након дуготрајног боја са премоћу леда непредстоји друго, него да се очарни враћемо у броду, на да су проведасо и трећу зиму — без сваке наде са сигурном провјешу.

Лед био је поспе затворен, на смо неколико пута морали у најнијем чиници бити по нећељу дана на једној леденој санти, да чекати док се растогри. Но ипак ушледе есјевријех вјетрова отвори се у другој половинају Јуза неколико воденијех путова и наста мјесто одушке. Подуљом кишом умилише се лед, на тако мораско за двадесет дана проврати пут 60 миља далеко. Све се више ујерасмо да је немогуће и у овој годинај бродом допринети до Новога земље.

Почетком Августа опасаско први пут гдје постоје трска југу лед све тави — обични знак, да је у близини отворено море, на как ожевање све намо новјем животом. Чинило нам се до луце, пошто смо били 3 дана безком докошину.

ли или путој ипак и невољече на какву обавност. О двојци Зећана, од којих је један вољавио, чуо сам ово. Стоје нах двојца и бору румети, док на једанут угледаше, гаје десетина Турца-шокача и поджукао иду пут њих. И једни ће рећи: „Они Турци иду право на нама и као да немише добро“. А други му одговори: „Неће, што да нас бију“, и осгоде на вјесту, а она прва ипак небујега. Турца у толико стању и убјају овога на вјесту, а за овјем укљавше аз пушњака, али их са сребром узаве.

Тота дана било је доста кишијех људи у Зету, али чуше на вријеће, шта Турци чине, и укљавише се брже боло у траниду.

Она три Васојевина, те су погинули у Подгоричу, како сам нах последна пут нијем, за-му се по вјесту: Савсоје Верушчи, Стојић Гороч и Буќан Милаков.

ПРОВИЗОРЈУМ У АУСТРИЈИ.

Још завлашаско сабора и нијесу довршили свој рад, а што се већ приближило дан отирања државног вјоћа и што се омет сирепају шријећа на велике борбе, којих ће — као што се сада већ видити може — мношак и великих бити, вољави и одсутних. Обавиља, по државу одиети и доприсна рада не може бити у будуће, нити га је било прошле сесиие. Уставојерни сава немоју у право друге нијели, до смо хујети клидети и господирити над другима, и своје ствари у реди доносити и с нама се битици, те им је дејствителна брига. Само кад им је устај у ошности, да ће како власт своју изгубити, као на пр. вршиком пријекој изборној закона или ти вршиком изборне реформе, онда се знају журити, иначе пак нити су енергични, нити баш редени, већ онако: „дези лебу да те једом“, и у том случају мора влада све чинити а она т. ј. постанци ће дуго дебатовати о предмету једном, ког на последу онако прије, као што је влада предлазила Јанска сесиија сједоци да је ово тако, као што смо река. А боже ли оногодишња неће бољи бити, шта небуде омет у каквој ошности, која ће их погурити на поспе.

Хо нам се и то разбити; али кад се 13. Августа изобависко, на вид добијеско до крајње ледене границе већ 14. Августа у за чудо великој ширини од 77 ступња и 40 часова, указа нам се прво јакство нишета списа. Тај сјеверни пољожи ледене границе увјери нас уједно о невољно повољној годинај 1874, којој им једно завласко захвалити, што нам је повратак успео. Наме оспособење из леда било је према томе последни акт, у реду овјех сретнијех рјешена из погобељне констелације, које им знамо приписати нашом успјеху. Уз најповољније вријеће пољовско за тјем отворенијем морем доме дуж западне обале Новога земље, на 24. Августа у вече — дјеле послете 96 дана — највишоу у закључу ливенској на руску лађу „Никола“ (капетан Феодор Воронињ), која је нас бродоломје вршило оном срдичношћу, којом се одликује руски народ. Брзо пловећи добојско 3. Септембра до Вардеа у Норвешкој, на које гостоломјено земљашне студиско у три сата по подне овјех заловодство, што се рађа у човјеку, кад се особито вуку и очавија. Наш пут дуж норвешке обале доле, беша путовање у сред хлјавја вријетела; сви градона бијаху засињавла некајена, стипољностима сакупаво се на обавише, на нас поздрављало безвјарнијем класишмом.

Мором наравно зерждети извјеише преласком преко стожернога луга и сигурно не треба ни ујеравати, да смо све море врђаа жема, да овај кадики мому докошину.

Докле ће трајати овај труд у држави, која десетинама једне расе, једног народа сједино, а незадовољство осталих народа с друге стране, то не знамо изјесно, али велико — као што и старочешки посланици у своје протесту, кога су на сабор немачкико управљају кажу — дакле по свој прилици, док се не нађе онај који би изравнао оба народа приближно иједно друге, и неправду сваку одстрано, а то је влада, који над свим партијама стоји.

То ће доба морати наступити кад тд, јер само се тако Аустрија може консолидовати на здравом темељу.

Ово убјеђење икако и они људи који стоје на штеродинам ијесту, којима је боља стало до одржања и до напретка хабсбуршке монархије. Сви пак знаци показују, да је струја у тим круговима само такова, да се обезбеђи општин држави, која је до сада била и која је и сада још тако рећи својина два народа, дајући расу од којих је свака имала и сва своје особене тежње, с којима се не сијера, да се одржи монархија, већ да се временом упрогаста.

Инициј аустријски, који теже за тим, да се споје с браћом у „рију“, и Мађари у Угарској, који теже, да се са свима ослободе и да постану самостална јавносно не могу бити послони аустријске државне идеје, иако за цело није стало до изједноштености монархије, која је утврђена у „прагматичној санкцији“ Карла VI, а то је јасно, да се иста прагматична санкција, која је јавно основни закон аустријске државе и свију земаља у њој, не може прјена и да она чак ни владоваца аустријскима недопустила ово чинити што себи одговарао значај и свадражни тога основног закона аустријског.

Инициј (бар већина њихова) и Мађари пак знају и увијек ће имати такође тежње, које се не дају у склад довести са оним што у прагматичној санкцији стоји и којим су тежињама довољно изразили да, год 1848 прваком бечки и мађарској револуције. Зав се шта су онда аустријски посланици у пражкој парламентарној скупштини, али се шта су радали и кад су емигрирали Мађари. Те су исте тежње и данас још штеродинам, ако се и паркију у блиској форми. Ево један пример како изгледало: Др Едуард Коп у јавном иницијетету у Ст. Гласну (у Шајварској) изговори је у говору своје, да се Аустрија само онда може консолидовати на здравом темељу, када сви народи првином на јединични ред, кад се сви ставе под једну заставу и кад се сви од њих даде могућност потпуног развитку. Кој није говорио дакле, да се Аустрија сама сретна излази, него да ће тек сретна бити, ако изјавио наступни свију народа, који у Аустрији живе. За то што је тај патриотски јели изрази два, за то, што није био онај други Шелобан, који одних хоће сву Аустрију да ичини немачком и да је „рајском“ својом, за то га бечка журналистика изветиса и да га то прогласи апоститом т. ј. одпадником. Они је знак најбољи, да Иницијина заиста није стало до одржања Аустрије. Бизмарк и „лајес риж“ тако су им се уртили у мозак, да су на тежње управ патриотске. Она неизвесно те тежње пред свијет, али кад и кад икак проверију из дјела њихових.

О томе пак нема сумње, да се сво то зна и да се осјећа у овим круговима, којима је стало до тога, да се престо не само обезбеђи, већ и да се учврсти.

Сво је несрећа од г. 1866 у свију била те кругове привољети исечку, што је против природе аустријско државне, против традиције и војеснице иезине што је најпослије и против привде и слобода, која недоуштира да се јединици у други гле. За то да се 1866 године немачка уздати у Инициј ви у Мађаре, а да повлацалу повјерење Словенија, за то оно двојина дадоше сву снагу, сву снагу у руке. Дакле јер их се бојашу, не пак из љубави.

Сада пак доста се је оснижана Аустрија. Пријатељски одношаји који постоје између ње и осталих немалог чине, то се она кругови јачки осјећају, чине, да се одпочело обављано о тој пречишћају, како ће да се онама узме власт из руку, којима је дава из бучке, и који би је само могли на зао употребити.

Ово су јакне тежње реакције, која сватра себе за права носила државне идеје у Аустрији. Пријатељство и искреност са Русијом, првијена у војеном министарству и путовања царско у Венгу које су знаци за Инициј оуда, а за Мађаре тако.

Наравно, да ће ствари по мало сазријевати, и да се неће преклопати, него да ће тећи природ-

ном током. Садашња стања пак ишта није био, већ садо: провизоријум. Инициј још раде али су већ хладисали и вјерно није још позел на будућност. Они до још иницијерију, они још и себе и публицу тим тежње, да сам цар пражком путовања своје у Чехију није Чешима одобрено, што су желали.

То је траља аргумент. А да за што је у опште цар ишао у Чехију?

Богме кад 7 година и више није улазио у дворове чешких краљева, а да за што је сада биш ишао за добро да ли Христијану пражком првиј послонина чешког народа и заступника чешких земљана?!

А да за што је владовац ишао у Праг, ни да поред свега тога, што се влада била из четних жила напрегла, да га одрати од путовања у Чехију?!

Наравно, да цар још није могао обривати штотога кад дашине околности то још меловуштирају. Та још траје владавина уставојерца, та још траје дуализам и још није наступила г. 1877.

Али они, којих се тице, они разумју ствар, они разумју знак: Бадава се отијају уставојерца, бадава се они свију протестима чешких послоника на сабору пражком, бадава они траси рјечи своје, јер: „Врјеме носи бреме!“ Тако вели послоника, а послонике богме хоће и да иступи пишу.

Дашине је стање — и опет велико — провизоријум, који ће да води другом чену, сад било ово друго: апсолутизам или федерализам.

Ако је апсолутизам биће до Словене и опет боље, јер ће се бар свика једнако ијерти а тек неће бити тако ужасан, као што је апсолутизам једне странке над другом, једног народа и једне расе над осталима. Ако је федерализам, оно у толико боље, јер ће бити свика добро и Аустрији најбоље.

Ово што смо рекли види се у перспективи. Али ова перспектива није пренављања као што и таквих нише, она је истинита. Престојећа дан показале ни у друго линке и још ће нас у ономе убједити што смо назвали, у осталом, вдемо да видимо!

У Бечу, краја Септембра 1874.

Т. С.

Д О П И С Ц

(Т. С.) БЕЧ, 3. Октобра. — *Литература у Чешкој. — Земалски валери. — Државни нијесе. — Извор послоника у Бечу. — Одашња српска црквено-школова општина.*

У последње првијене иешто се чулојити гласови одаје проговине. Час је говора било о томе, како се Хохенарт труди, да чешку опозицију уведи у рајсрат, час онет јављају — баш уставојерца ијестови, — да се влада договара са вођама старочешке странке ради изјависа Иниција са Чешима. Најпослије пак донесе одашња „Фатерланд“ глас, да је влада декларирала чешком дру. Бијеленом — повулаца министарств Портел. Поред свега тога, што су старочешки ијестови свика, а у првом реду „Покрок“ и „Политика“ све те гласове демотомали, иви је ишау госноду уставојерца језа хвалати и инак ије је тако повтрело, да су ово ствар читлау иећу два већ у свик могућим варијацијама претресали. И тек се учврстише, а оно донесе „Вавер Абондност“ бљешку: „да ће И. В. цар и И. В. царица учествовати прв лоду, који ће се држати идуће иећеме у Кладрубу (у Чешкој)“.

Колико иначе таковој вјести „Преса“ и „Тагблат“ неба поклавали бљеше, да је ни пр. у „Вавер Абондност“ ствјело мјесто „Кладрубу“ — „Ракош“ или „Најберг“, (у Штајерској), толико су овај пут у стразу своје лоду царевом у Чешкој кожда и сувише вљачности приписивали. Бечки „Тагблат“ наводи у учврстивању водном читлаку свом ово:

Цар се кољом чешке аристократије од онога доба, од како би утврђен дуализам и од како крив државне у руку узете уставојерца. Ако се он дао приближије чешким земљанима и ако се и он и царица њиховом позлику оданулу, то је знак, да инициј кругови сада икају, у први да он заповишати ивати друге тежње, но до сада, што их инадоше, то је знак, да се обављано желу постати иеко изјавише, што већ и само путовање владоваца у Праг, заоста показује се. „Овај лод“, тако вели при крају девојер итски „Тагблат“, ина већет значаја е инаже већих пошљедина него што инициј замишљају.

„Преса“ опет даје току у Чешкој баш тике значаја што у фациозној правности својој публицу

ујерава, да престојећа лод иећакма политична значаја нема. На то пријеријује други уставни лист ивни: „Преса“ ивјерава — што иначе неби пукило било. — Да лод у Чешкој мека политична значаја, то смо биш сада о противноме ивјерава.

Ма све ово само тога ради бљешкимо, да би у толико боље могли карактерисати најновје аријене повјеснице аустријске. Ма смо казали одрије, да је ово „провизоријум“. Догађаји ово сеједоче, а тек ће онда са свик послоникити, када министарство Ауерсперг-Ласерова са владо одступи. —

У Чешкој ће се ових два обавити избори послоника за државно ивјере. Обе су чешке странке истаале своје кандидате. Шо — свој прилици да ће и опет Старочешки мегда одржати. — Старочешки управни прећешке иећеме на земалски сабор писмено, у коме наводе узроне, за што у сабор отупити не могу. Наравно да је пражки инициј сабор јачио инада њихових, те ће се да идућу себијери морати нови послоникити бирати.

— Форарбершки земалски сабор узложи је свечано протест против уађања нове изборне реформе. — Посланак др Пракх предавао је био сабору моравског иаирг адресо на владоца, у коме се изражава незадовољство народа и сабори са новим земалским изборним редом. Уставојерца већина прешла је преко Пракхаког предлог ни — дневни ред. — Бечки рајсрат свастаће се онет 20. Октобра. Дневни ред прве сједнице раздвља је већ свика заступника. Прексutra обавиће се у Бечу избори послоника узутарас ивирици (I. сред). Овај изборни сред заступно је преће ушли предсједник Фредригот лавода др Мајорхофер. Све су уставојерца фракције овом пражком истаке кандидатте своје. Иви их у свеку 4: и то: др М. Полак (од стране конзерват. либералица), проф. народног привреда на универзитету бечком др Лоренсу. Штаји (од стране демократа); Сајтер (од стране напредвачке фракције); и тргован Харт (од стране трговца).

— Најпослије ина изгледа М. Полак. —

Одашња српска црквено-школова општина држави о божићу своју главну годишњу скупштинлу. Одбор одшних бирале ових два општинског предсједника. Додашња предсједник најор Јован Стевановић Винојски дво је оставику своју. Узрок тога по свој прилици у томе ће лежати што је исти толимама послон иначе отвореном, да му није могуће дужности одшних предсједника испуљавати.

— У проци повећалима, баш на дан, кад је Приу Гору потресло глас о грбовој сјечи у Подгорци, славни су ина брћа Хрвати у Загребу рјечку салу, свечано отворили скупштинлу. Мноштво народа из Хрватске, гостију на посестријски јој земала и заступника иницијих јевропских универзитета окупило се тога дана у Загребу, да учествују у тој природној светковини. И жи иодријавило хрватскоме народу тај великажи догађај са желим, да му ошчуљити то постало богатим расидином узне иони народно извором снаге, достојанства и свестрашног иапретка.

— Оиљени и најславнија прјесник инажега времена Јован Јовановић ивјерује сада двадесет и пету година, иако се је појавио као ијесник у српскоме народу. Од поштовоца негових гусла саставно се у Новоме Саду одбор, који хоће да прослави ту двадесетипогодишњаку прјесникоу. Несуњаво, да ће светковина бити достојна сваке прјесникоа. Али Јовановић, који је толико времена својим дјеслама одушевљавали нас, заслужује да му сва народ узме љубве и поштовање своје. За то и ва овој страни Српства опажљиво родолубе, да се ојете својета дубинца-дјесника и да га тога дана поздраве најсрдљивије. Прослава га икае 20. Октобра о. г. у Новоме Саду, гдје и прјесник Јован Јовановић живи.

— Дашине броју приложено је понаш на претплату на „Србалију“ иустрогани лист, од којег ће сутра први број у Бечу изћи. Ма га препоручујемо најпослије инаже читавијем свијету. Мјесто раздирљивих туђинских ијестова оијерице, који су се раширили у инаже народу, пријатно овај инаж, који ће у инаже народном духу, за инаже потребе и горист ишау инаже. Цијена је икал и за то ко је инаже у стаљу, вока иперопустити набавити га. Кома је удесије коже се претплатити и у уредништву овога инаже.

Штампано у Државној штампарији.